

або юридична – якій дозвіл видається. Також доречно чітко відобразити у дозволі, у яких саме формі та обсязі має бути використано прізвище – тобто, бажано надати перелік товарів і послуг і, можливо, опис знаку, що подаватиметься на реєстрацію.

Окреме питання – як визначити «відомість» особи в Україні? На інтуїтивному рівні це здається зрозумілим, але треба врахувати, що окрім загальновідомих історичних, політичних та інших видатних постатей, є особистості, «широко відомі у вузькому колі», тобто в певній спеціальній галузі людської діяльності. З цього приводу Укрпатент дав відповідні роз'яснення у своїх «Методичних рекомендаціях з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». від 15.12.1993 № 3689-ХІІ, зі змінами і доповненнями в редакції від 21.05.2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/print> 1218034688041545.

2. А. Сероштан, Як перетворити своє прізвище в торговельну марку?. URL: http://forbes.net.ua/ua/explain/accounting_and_law/1405913-yak-peretvoriti-svoe-prizvishche-v-torgoveln-marku.

Світовий досвід реалізації конкурентної політики при правовій охороні та захисті інтелектуальної власності

Кузьменко Л. Г.

доцент кафедри інтелектуальної власності і права Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат економічних наук,
доцент, заслужений економіст України

Аналіз міжнародного досвіду охорони і захисту прав інтелектуальної власності свідчить, що існує багато нерозв'язаних проблем та недосліджених явищ в зазначеній сфері, яким на Україні в силу низки об'єктивних і суб'єктивних причин приділялося недостатньо уваги. Забезпечення правової охорони і захисту інтелектуальної власності є необхідною умовою процвітання будь-якої країни, що зумовлює необхідність удосконалення методів правової охорони і захисту інтелектуальної власності, адже це зумовлюється інтенсивним розвитком економіки в цілому.

У Європі організація інноваційної діяльності і правова охорона та захист інтелектуальної власності фактично вже стали прерогативою Європейського Союзу. Заходи щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності впроваджуються на міжнародному рівні, де більшість країн керуються правилами Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Згідно зі статтею другою Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, інтелектуальна власність включає права, які

стосуються: літературних, художніх і наукових творів, виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо - і телевізійних передач, винаходів у всіх областях людської діяльності, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень, захисту від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях [1]. Значну роль у процесі розвитку національних правових систем у сфері охорони і захисту інтелектуальної власності відігравали міжнародні конвенції. Україна приєдналася до багатьох міжнародних конвенцій та уклала двосторонні угоди з питань авторського та патентного права. Це, зокрема, Бернська конвенція про Охорону літературних і художніх творів 1886 р. [2], Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р. (набула чинності для України: 25 грудня 1991 року), за цією конвенцією патенти будь-якої країни-учасниці є доступними всім іншим учасникам цієї конвенції [3], Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. [4] тощо.

Регулювання захисту прав інтелектуальної власності використовується при застосуванні багатосторонніх міжнародних угод, таких як Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS), яку було прийнято у рамках Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі. Ця Угода регулює торгові питання прав на результати інтелектуальної діяльності і є невід'ємною частиною правового фундаменту СОТ [5].

Норми, що охороняють права інтелектуальної власності, постійно змінюються і ускладнюються під впливом науково - технічного прогресу.

Законодавством передбачені виключні права авторів на використання результатів своєї інтелектуальної, творчої діяльності з одночасною заборонаю їх використання будь-яким третім особам без дозволу на це авторів за винятками, встановленими законом. Однак інтелектуальна власність часто виступає об'єктом протиправних дій з боку третіх осіб і відповідно потребує правового захисту. Згідно з законодавством наслідком порушення інтелектуальних прав або посягання на них можуть бути різні види юридичної відповідальності. Захист права інтелектуальної власності може бути здійснено в кримінально-правовому, адміністративно-правовому та цивільно-правовому порядку. Залежно від форми охорони та правової традиції кожної країни, можуть бути вжиті відповідні заходи для заборони незаконного використання інтелектуальної власності за допомогою, зокрема, законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, як це передбачено Паризькою конвенцією про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року.

У Статті 10 bis - [Недобросовісна конкуренція] Паризької конвенції про охорону промислової власності передбачено:

(1) Країни Союзу зобов'язані забезпечити громадянам країн, що беруть участь у Союзі, ефективний захист від недобросовісної конкуренції.

(2) Актом недобросовісної конкуренції вважається будь-який акт конкуренції, що суперечить чесним звичаям у промислових і торговельних справах.

(3) Зокрема підлягають забороні:

1. всі дії, здатні яким би то не було способом викликати змішування відносно підприємства, продуктів чи промислової або торговельної діяльності конкурента;

2. неправильні ствердження при існуванні комерційної діяльності, що здатні дискредитувати підприємство, продукти чи промислову або торговельну діяльність конкурента;

3. вказівки чи ствердження, використання яких при здійсненні комерційної діяльності може ввести громадськість в оману щодо характеру, способу виготовлення, властивостей, придатності до застосування чи кількості товарів.

Для захисту прав інтелектуальної власності, перш за все, необхідно мати документальне підтвердження своїх прав (свідоцтво для знака для товарів і послуг, авторське свідоцтво, патент на корисну модель, патент на промисловий зразок, свідоцтво, ліцензійний договір, договір передачі прав і т.п.). Якщо в обіг введено товар з незаконним використанням результатів інтелектуальної діяльності або ж прирівняними до цих результатів засобами індивідуалізації юридичної особи, продукції, робіт, послуг, це може привести до того, що у покупця може створитися інша думка про знак його власника, яка може мати різко негативний вплив на його загальну репутацію, що може кваліфікуватися як порушення Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Основою законодавчого захисту від проявів недобросовісної конкуренції є положення Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а також відповідні положення ст. 32–37 ГК України та ст. 12, 13 ЦК України.

Захист підприємців від недобросовісної конкуренції і контроль над методами ведення конкурентної боротьби складають особливу, самостійну область правового регулювання. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» забезпечує захист від недобросовісної конкуренції не тільки суб'єктів господарювання – підприємців, але і споживачів, заради яких, в кінцевому результаті, і здійснюється така підприємницька діяльність.

Незаконне використання інтелектуальної власності може, як правило, бути пов'язано з діями суб'єкта господарювання, здатними викликати змішування відносно конкурента, його товарів або діяльності. Таке змішування може виникнути в результаті порушення виняткових прав на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації. Відповідно до чинного законодавства порушниками законодавства про захист від недобросовісної конкуренції є суб'єкти господарювання, що діють на ринку, які здійснюють такі дії з метою здобуття додаткових переваг у конкуренції, або їх працівники, що отримують певні винагороди або позитивні ефекти, за умови, що така поведінка порушника суперечить правилам здійснення підприємницької діяльності.

Відсутність досвіду ведення чесної конкурентної боротьби, націленість на короткострокову перспективу та бажання отримати швидкі прибутки

зумовили значну інтенсивність процесів недобросовісної конкуренції в Україні.

Правове регулювання недобросовісної конкуренції в сфері інтелектуальної власності передбачає наявність системи правових засобів, що забезпечує добросовісну конкуренцію на товарних ринках. Припинення недобросовісної конкуренції вимагає комплексного регулювання з застосуванням різногалузевих норм: цивільного, антимонопольного, адміністративного, кримінального, митного, процесуального права. Це завдання може бути вирішено за допомогою матеріально-правових норм і ефективного процесуального порядку їх реалізації. Припинення недобросовісної конкуренції є одним з найважливіших напрямків антимонопольного регулювання, реалізації антимонопольної політики.

В окремих державах законодавство про недобросовісну конкуренцію становить самостійну галузь законодавства, в інших - входить до складу комплексного нормативно-правового акту, присвяченого антимонопольному регулюванню. В деяких країнах розвиток конкуренції нормативно не стимулюється. Відбувається тільки вирішення питань конкуренції за фактом порушення антимонопольного законодавства. Окремі країни з розвинутою економікою пішли по іншому шляху - у таких країнах законодавство і нормативно-правова база стимулюють розвиток конкуренції.

Світовий досвід свідчить, що у розвинених країнах припинення порушень конкурентного законодавства є головним завданням антимонопольних органів.

Дослідження європейського досвіду припинення порушень конкурентного законодавства є орієнтиром для створення дієвого механізму його застосування в Україні, що дозволить уникнути багатьох помилок і прорахунків при вдосконаленні конкурентного законодавства в Україні. Конкурентна політика України в умовах євроінтеграції не може розроблятися і впроваджуватися без урахування міжнародного досвіду прийняття і застосування конкурентного законодавства, адже проблемні питання розвитку конкуренції постійно перебувають у центрі уваги міжнародних економічних організацій та є предметом міжнародної координації та взаємодії. Саме тому міжнародний досвід розвитку конкурентної політики набуває вагомого значення в процесі євроінтеграції та глобалізації господарського життя України.

Для надійного захисту від будь-яких проявів недобросовісної конкуренції в Україні створюється і підтримується надійний та ефективний організаційно-правовий механізм попередження, виявлення і припинення порушень законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, зокрема таких, як поширення інформації, що вводить в оману. Забезпечення добросовісної конкуренції важливо для реалізації економічних і правових реформ, а також для вирішення внутрішніх і зовнішніх завдань з тим, щоб створити реальні гарантії захисту українських підприємців та іноземних інвесторів від недобросовісної конкуренції. В даний час Україна вживає заходів до

досягнення світового рівня в захисті прав на об'єкти інтелектуальної власності від недобросовісної конкуренції. У зв'язку з цим проводиться послідовна робота щодо вдосконалення українського законодавства про охорону об'єктів інтелектуальної власності, а також щодо заборони і припинення актів недобросовісної конкуренції. Однак кількість порушень ще залишається високою. Так, у 2014 році органами Антимонопольного комітету України було припинено 650 порушень Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Найбільш поширеним видом недобросовісних дій було поширення інформації, що вводить в оману. У 2016 році органами Антимонопольного комітету України було припинено 276 таких порушень, з них - поширення інформації, що вводить в оману (ст. 15¹) – 246, неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки (ст. 4) – 13, досягнення неправомірних переваг у конкуренції (ст. 15) - 8. За такі порушення було накладено штрафних санкцій у розмірі майже 5,0 млн грн. При цьому важливим залишалося те, щоб штраф за антиконкурентні порушення мав перевищувати незаконно отриманий прибуток та мати стримуючий ефект, при цьому не усуваючи суб'єкта господарювання з ринку чи позбавляючи його можливості конкурувати. Необхідно відзначити, що проблеми ефективного припинення недобросовісної конкуренції є актуальними не тільки для України, але і для інших країн. Вони вимагають вирішення також на глобальному рівні.

Сучасні реалії вимагають дієвого забезпечення державних гарантій розвитку та захисту добросовісної конкуренції в Україні, при цьому держава, з одного боку, має гарантувати публічні інтереси, а з іншого – сприяти розвитку підприємницької активності. В цих умовах важливою складовою державної політики в сфері захисту прав інтелектуальної власності і забезпечення розвитку добросовісної конкуренції в Україні є створення надійного та ефективного захисту від недобросовісної конкуренції шляхом вдосконалення українського законодавства в цій галузі а також забезпечення дієвих механізмів їх виконання на своїй території як щодо національних, так і по відношенню до іноземних об'єктів інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. [Електронний ресурс] – Режим доступу до док: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_169
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. [Електронний ресурс] – Режим доступу до док: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_051
3. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу до док: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_123
4. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу до док: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052

5. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс] – Режим доступу до док: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/981_018

6. Бакалінська О. О. Проблеми та тенденції доказування фактів недобросовісної конкуренції в господарській діяльності / О. О. Бакалінська // Часопис Київського університету права. - 2015. - № 4. - С. 148-153. - [Електронний ресурс] – Режим доступу до док: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_4_34

Роль інтелектуальної власності та інновацій в еволюції складних соціально-економічних систем і циклів розвитку

Кузьменко В. П.

доцент кафедри економічної теорії
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
кандидат економічних наук

Засновник нової міждисциплінарної науки кінця ХХ ст. «синергетики» - видатний німецький вчений Герман Гакен звернув увагу на те, що саме поняття складних систем потребує свого наукового обґрунтування: *«При найвному підході їх можна описати як системи, що складаються з великого числа частин, елементів або компонентів, котрі можуть бути як одного, так і різного роду. Компоненти, або частини, можуть поєднуватись між собою більш або менш складним чином. Різні галузі науки дають нам багаточисельні приклади систем, що називають складними. Деякі з них виявляються досить простими, в той час як інші виявляються дійсно складними»* [1]. Саме до останніх відноситься соціально-економічні системи, макроскопічним підходом вивчення яких й займається теж досить молода галузь економічної науки другої половини ХХ століття – макроекономіка.

Г. Гакен визначив синергетику як загальну теорію колективних просторових, часових або функціональних структур. Соратник Гакена та його колега по Штутгартському університету Вольфганг Вайдліх, який застосував методи синергетики в соціальних науках, у своїй «Соціодинаміці» пише: *«Здається очевидним, що реальність, включаючи одушевлений і неодушевлений світи (живу і неживу природу) розділена на шари (стратифікована) з різним ступенем організованості. Вищі, більш макроскопічні шари є складеними, і тому «покояться над» нижчими, мікроскопічними шарами<...>»*.

Якщо організаційна структура шару така, що йому як цілому властиві якісно нові характеристики, котрих немає в нижчих шарах, то ми будемо визначати такий шар як систему. Система – «це більше ніж просто сума її складових», які не є ознаками частин, а тільки системою як цілого» [2, 30-31].